

Jernej Leva

O izviru dobrega

Obzorje dobrega je prisotno v vsakem trenutku našega življenja. Naše presoje: *pijem dobro kavo, imam dober avto, dobre prijatelje...* se zdijo trdni, neizpodbitni dokazi te prisotnosti. Vendar, ali je vse to tisto dobro, ki ga iščemo? So kava, avto in prijatelji zgolj nosilci *neke* dobrosti, so v njej udeleženi ali so to dobro oni sami? Navsezadnje, ali smemo in moremo obzorje dobrega samega motriti kot predtemelj vsega, kar izkušamo in spoznavamo kot bivajoče? To prevpraševanje utečenega razumevanja *dobrega* zgolj kot predmeta naše želje je prvi korak v stran od Marionovega zrcala, v katerem namesto resnice zmeraj uzremo lastne malike. Kaj torej v *resnici* iščemo, ko želimo prodreti globlje od naše intencionalne zavesti, v kateri se sredi viharja pojavov tolikokrat počutimo izgubljene? V družbi popotnikov, ki so se na to pot podali pred nami ter našega lastnega hrepenenja po najvišjem vrhu, ki bi bil hkrati tudi sam temelj dobrega in življenja, v katerem ga iščemo, poskusimo tudi mi prispeti vsaj pod vznožje te skrivnosti.

Zdi se, da nam vsakdanja izkušnja obstoj dobrega razkriva zgolj kot pridevnik, nesamostojni predikat, ki ga poljubno nadevamo stvarim in osebam: bitja dojemamo kot dobra, v kolikor jih prepoznamo kot vredna naše želje. Vendar pogledimo, kam nas takšne vrste želja vodi; če je zaželenost kot izhodišče tisto, kar drugo bitje dela *dobro*, potem dobro v resnici ne pripada ničemur drugemu kakor prav naši prvobitni želji; kakor hitro naše hotenje ni usmerjeno k npr. drugi osebi, ta izgubi svojo dobro, v kolikor ni zaželena, medtem ko želja, četudi spreminja svoje cilje, te zmeraj dojema kot dobre in je torej sama izvor dobrosti. Prav to je prva ovira na naši poti: kot izhodišče dobrega jemati same sebe v svojem vase zaprtem obstoju, v katerem dojemamo svet okoli nas kot prostor, v katerem se moremo uresničevati. Toda, ali se nam ne zdi, da vsakič, ko dosežemo dobro, za katerega smo si prizadevali, obstane naša želja nekako v preddverju izpolnitve? Takrat se lahko odločimo za nenehno postavljanje novih in večjih ciljev dobrega v prihodnost, ali pa se iskreno zazremo v tiho valovanje našega obstoja, ki nam daje slutiti, kar sta Heidegger in za njim Levinas prepoznavala kot *na-govor*, *dar* dogodka in Drugega: predtemelj resničnosti, ki neskončno prehiteva našo intencionalnost, je v njeni zastonjski podarjenosti: preden življenje razumem in ga uspem izbrati kot dobro, je življenje že *tu!* Kakšen zasuk in odprtje: vse in vsak, ki se mi dogodi, karkoli mislim in dosežem, je v resnici prehitelo mojo željo in mi s svojim *tukaj sem* neslišno pričuje o mojem *sem*. To razsežnost življenja tako redko doživimo, ker večinoma živimo iz identitete, ki je svoj lastni temelj in je zato v nenehni potrebi pridobivanja in obvladovanja; če *sem* zgolj to, kar sem preko svojih sposobnosti, truda in dosežkov, bom vse onkraj tega dojemal kot grožnjo mojemu življenju. Če smo *dobro* znotraj tega obzorja dojemali kot drugotnost življenja, ki najprej izhaja iz fenomena *mene*, se sedaj razkriva kot nekaj, kar prehiteva tako fenomenološki *jaz* kot celoto bivajočega, ki prihaja v bivanje brez same sebe.

Kadar doživimo takšne trenutke čiste zastonjskosti našega in vsega obstoja, se vse odstre kot nezasluženo in onkraj vsake samoutemeljitve. Kako bi torej še lahko vztrajali pri samoumevnosti bivajočega in dobrem kot naši določitvi? Kaže se nam v *danosti* vsega, zato dobro ne more izvirati in temeljiti v svetu samem, ne moremo se ga polastiti: in če je *danost* vsega dobra in zaželena šele po tem in zato, ker je podarjena, sama oznanja Dobro, ki vse daje; ko prepoznamo to po-darjenost vsega bivajočega, iščemo njen izvir ne več v njegovem

zaprtem obstoju, ampak, ker je dana in celo sama prehiteta v daru nje same, v Začetku, ki je izvir in darovalec vsega; ki je v sebi in iz sebe Dobro, ker vse *daje*.

Kako naj bo to bit, ko pa bit postane bit šele, ko je darovana od Tam? Kako naj bo nekaj in sploh karkoli, ko je vse postalo vse šele po prekipevanju, utripu Darovanja? Kljub temu, da je to Dobro neimenljivo, v kolikor z imenom bitja določamo in povezujemo s pojavnostjo, hkrati čutimo hrepenenje po imenu, ki ga ne bi zajelo in zaprlo vase, ampak bi bilo okno njegove prisotnosti, bližine, ki preveva vse, ker je vse, kar je, iz Njega: sonce, voda, kruh: vse razkriva podarjenost, ki prihaja iz Dobrega. Če Dobro ni nič bivajočega, kakor pravi Plotin, ali moramo zato, da se z njim srečamo, izkusimo njegovo navzočnost, zapustiti in odmisli vse ljudi in ostala bitja? Mojster Eckhart govori o drži srca, ki človeka ne vodi iz sveta v transcendenten beg onkraj, temveč ga v življenju vedno in povsod ohranja razpoložljivega za čudenje zastojnosti in podarjenosti, v kateri se razkriva ljubeča Prisotnost: ... *tega se človek ne more naučiti z bežanjem; naučiti se mora prodreti skozi stvari in se v njih okleniti Boga, da ga lahko potem silovito in bitnostno upodobi vase*. Nenehno podarjanje Dobrega je najgloblji temelj življenja, ki ga izkusi tisti, ki se tudi sam pusti zajeti v Dobro: tako, da se tudi sam prepozna kot *obdarjen* in *podarjen* drugim, svetu; v samopodarjanju, nesebični ljubezni, smo najbolj podobni in odprti za življenje Dobrega. To je pot prodiranja skozi plasti egoizma, ki nas iluzorno prepričuje o naši samozadostnosti in zakriva našo ontološko *razprtost* in *usmerjenost* za drugega. Prav odnos v nas ustvarja resnično željo, ki ne izhaja iz polastitve, ampak hvaležnosti in hrepenenja po podaritvi, srečanju, v katerem se paradokсно izpolni najosebnejše jedro človeka: naš obstoj je dinamično prejetje drugega kot daru, ta pa najlepše razodeva Dobro. Nobena pojmovna kategorija in človekov konstrukt, niti pojem nedoumljivega in apofatičnega, Dobrega ne zmore pripeljati v odnos, ki zajema tudi razumevanje in komunikacijo; ker Dobro predhaja vse po darovanju, je taista pot edina mogoča tudi za razumsko spoznanje; samorazodetje in spust Dobrega k nam, vse prehitvajoča samopodaritve v polnost bližine, ki omogoča spoznanje in odnos. Ko Michel Henry govori o Absolutnem življenju, prav tako govori o podaritvi sebstva; Dobro je resnično, če njegovo življenje zmore ustvarjati resnico vsega, predvsem človeka. In če je človekova resnica bila in je skrita, poteptana globoko v zgodovini in oddaljenosti od njenega Izvira, ki pa vedno prehitva z darom, ali se nam ne razkriva kot največja lepota in dobrota prav pot, ki bi ga Dobro *prehodilo* v največji možni meri odnosnosti: v poistovetenju s človekom in deljenjem njegove usode, v daritvi Absolutnega življenja v razprtost nič, roba človeškega obstoja? Je ta pot mogoča, se je že zgodila, ali še zmeraj traja in vodi tudi do mene, do moje oddaljenosti od Dobrega, v moje življenje? Plotin v svoji intuiciji v enem izmed premišljevanj Dobro imenuje Očeta. Če smemo Dobro kljub njeni presežni nadbitnosti, kakor trdi Dionizij Areopagit, imenovati in na-govoriti zaradi našega deleženja v Njem in stopnjevite podobnosti vsega bivajočega Nadbivajočem po svojem delovanju, kako daleč v resnici sega naša slutnja in izkušnja, da je Dobro, ker (v)se daje? Če dobrota, ki je podarjanje, pomeni odnos, kaj to pove o samem Dobrem, ki izven vsega bivajočega ni moglo postati Dobro šele po njem, ampak samo v sebi je, kar je; je Dobro v sebi torej popolno podarjanje odnosov, katerih življenje prejemamo?

Razodetje, spoznanje in izkušnja Dobrega torej ni *neko* obzorje znotraj bivajočega, eden izmed fenomenov, ampak je Temelj, ki presega vsak okvir: okvir časa in prostora, presega in prihaja v razokvirjen jezik, rojen iz odnosa, ki ga ne izgovori, ampak nagovori, presega in hkrati prihaja v prebit okvir nič in biti, bivanja ter tubiti. Je popolna Skrivnost in hkrati čisto *Raz-odetje*, v katerega smo odeti v predanosti, ki je resnična askeza vsega bivanja;

osvoboječnost samega sebe v zaprtosti za bivanje kot dogodek, ki se pred-vzpostavi kot čisti dar, katerega odgovor postajamo. Vsako zunanje in notranje dejanje, ki v nas povečuje željo po objektivizaciji bivanja in duha, kakor ta vzgib imenuje Berdjajev, pa čeprav še tako navidezno sveto, ne pomeni nič, dokler osebe ne postavi v odvisnost, hrepenenje, molk srca pred Skrivnostjo, ki pa ne ostane nerodovitno zaprt sam vase, ampak vzpostavlja nedoumljivo povezanost vseh ljudi, celo živali in vsega bivajočega z Dobrim, saj vse prepoznavna in si želi v Njem. Svet takemu življenju ni *volja in predstava*, ampak Očetov zastonjski dar, čigar volja je, da bi vse bilo deležno in medsebojno zaživeto v njegovi dobroti. Metafizika, ki se rodi iz izkušnje Dobrega, zato v svojem jedru ne bo ontoteologija, ki bi želela Boga, Dobro vzpostaviti kot vrhovno bivajoče, ob katerem pride do ugrabitve človekove biti iz njene dogodnosti časa, ampak jezik in misel, ki bo pot do srečanja med človekom v vsem njegovem bivanju in Njim. Tudi odsotnost izkušnje, omajanje psiholoških in intelektualnih gotovosti ter naše napake ne prekinejo in ukinejo žive prisotnosti Dobrega in možnosti odnosa, tako v intimno- kontemplativni razsežnosti kot v vsakdanjem življenju po Njegovem troposu podarjanja. To neomajno naklonjenost Dobrega, v Plotinovih meditacijah opisano kot nenehno izlivanje Izvira, ki ne izključuje svobode, ampak jo živi na najvišji način ter deluje po vseh ravneh življenja, predvsem po medosebnih odnosih, Levinas izraža z besedami, polnimi upanja: *V odnosu dobrega do mene, v moji pozvanosti k drugemu, se dogaja nekaj, kar preživi smrt Boga.*« Gre za smrt Boga, ki je konstrukt naših sebičnih pričakovanj, želja in predvidevanj; te so kakor kužki, vse življenje zaprti v kletki, ki so ob izpustu na širne planjave še naprej tekali v majhnih krogih in niso zmogli sprejeti neskončne podarjenosti, ki presega vsa njihova pričakovanja. Smisel poti našega življenja, poti, po kateri smo zahrepeneli v uvodu tega razmišljanja in v samem uvodu našega obstoja, je vstop iz teh kletk v svobodo in polnost, ki jo daje samo Dobro; zastonjska in darovanjska ljubezen, ki, kakor v eni izmed svojih pridig trdi Mojster Eckhart, govori po vseh stvareh.

Ta naš sprehod ni bil predvsem veličasten vzpon Dionizija Areopagita k nadbitnostnem Vrhui bogomodrosti, pa vendar smo hodili in hodimo tudi z njim. Tudi ni bil maraton Heidiggerjevih odstiranj resnice biti, in hkrati smo marsikateri korak naredili družno. Marion, Mojster Eckhart in mnogi drugi so nam lahko popotniki predvsem v vsakdanji in nekoliko zaraščeni potki našega življenja in vsakodnevnih odnosov; prav v njih se namreč Dobro razodeva, podarja in nas preobraža; tudi to razmišljanje nas lahko vodi nanje. Skupaj z Njim in v Njem hodimo po potkah, ki se prepletajo, so ravno prav strme in se bodo dokončno združile v samem Vrhui, ki pa nikdar ni bil dlje ob bitja našega srca: njegovo obličje bo blizu, da *obriše vse solze z naših oči*. Njegovo obličje naj bo svetloba in mir vsem, ki ga vede in nevede iščemo. Iščemo pa ga v zaupanju, da smo njegovi, kajti: *Dobri* pastir nas bo že našel in nas na svojih ramah nosi v življenje.

